

SIMON, A BOLDOG PAP

Hamburger Jenő 1930-as keltezésű *Latinka-balladájában* szavaltam még kaposvári általános iskolás koromban: „mehettek már Marcaliba / Simon pap-hó’ meggyónni”, és azóta foglalkoztat Simon József káplán alakja, készülő regényem főszereplői is róla terveznek dokumentumfilmet.

Simon József első miséjét a szenyéri filiális templomban tartja 1917-ben, majd egyestendős menyeyi káplánkodás után kerül Marcaliba, Rumi István esperes plébános mellé, és a kömmün is itt éri. Levéltári iratokból tudhatjuk, kezdettől fogva nem felhőtlen a viszony az esperes plébános és a káplán között. Az is bizonyos, hogy már Simon érkezése előtt számos panasz érkezik a püspökhöz Veszprémben Rumiról („100 eset közül 3 éven át évente 62 esetben hiányzott a plébános a hittanról, amely napokon kötelességszerűen kellett volna teendőit ellátni”, írja Ágosta zárdafőnöknő, azután 1917 pünkösdjén az andocsi búcsúra tartó hívek: „...dacára annak, hogy a mise elindulásunk előtt általunk fizetve lett, mégsem tartotta meg, és meg sem áldoztatott bennünket”). Panaszból nincs hiány, a plébánost sokan nem szeretik, az új időktől változást remélik a frissen felszentelt fiatal káplánban bíznak inkább. Leegyszerűsítve a helyzetet azt mondhatjuk, hogy Rumi hívei a gazdagok, Simoné a szegények. Így érkezik el 1919 húsvétja, amikor Simon József tartja a vasárnapi nagymisét, és szentbeszédében többek között szót emel a társadalomban és az egyházon belüli igazságtalanságok ellen. Rumi már másnap levelet küld Rott Nándor püspöknek: „Alázattal bátor vagyok jelenteni Öméltóságának, hogy Simon káplánom húsvét napján a szószékről prédikáció helyett ilyféle kijelentéseket tett: »bizony nagy bajok vannak egyházunkban, nagy egyenlőtlenség a vagyonban« (...) Minden előzetes, akár velem, akár híveimmel történő megbeszélés nélkül a plébánost kitessékelték javadalmából.”

Simon nem saját kútfőből meríti, amiről prédikál, hiszen attól fogva, hogy 1918 novemberében megalakul a Papi Tanács, folyamatosan napirenden vannak az alsópapság 1919 januárjában közzéteendő követelései („Kívánjuk a papnevelés gyökeres reformját, egyenes jellemű, iniciatív erővel bíró magyar papság képzését... az alsópapság anyagi helyzetének azonnali rendezését... egyes istentiszteleti szertartásoknál a nemzeti nyelv érvényesülését” stb.), miközben az ország a földreform lázában ég, a nép földet várna. Simon tehát semmi mást nem akar, csupán a sürgető kérdések megoldását, melyek természetesen főleg a nagybirtok érdekeit sértik, és ahol az egyház maga a birtokos,

vagy a nagybirtok szolgálatában áll, ott nem könnyű megoldást találni.

Simont a húsvéti prédikációja után a püspök felüggeszti, majd Zalazentgrótra diszponálja, ő azonban nem foglalja el állomáshelyét, hanem hazamegy Szenyérbe a szüleihez, ahonnan hívei visszük vissza Marcaliba, akik őt akarják papjuknak. Így lesz a kömmün idejére püspöki jóváhagyás nélkül Simon a nép választott papja, a „proletárok egyik vezére”, ahogyan később a *Historia domus* aposztrofálja. Simont valóban ott találjuk a földosztást sürgetők között, akik Tóth József marcali polgári iskolai tanár vezetésével szervezkednek.

A kömmün bukása után, 1919. augusztus második hetében a főszolgabíró belügyminiszteri rendeletre lefogatja a kommunisztagyánus egyéneket, majd kihallgatás után legtöbbjüket bűncselekmény hiányában szabadon is bocsátja. Augusztus 28-án még huszonnégyen váraкоznak kihallgatásra a járásbíróóság fogdájában, köztük Simon is, amikor megérkezik a Prónay-különítmény.

A száz évvel ezelőtt történeteket nem nézhetjük a közben eltelt idő tükrében, annál is inkább, mivel akkor, 1919-ben, az akkori *most* idején, még más jelentéssel bírtak a ma is használatos fogalmak, és a háborúba belefásult, lelkiileg meggyötört emberek nem a kommunista eszme szolgálatába álltak, egyszerűen változást reméltek a képviselőitől. Móricz novellái, Kosztolányi *Édes Annája* vagy Fekete István *Zsellérek* című regénye vihet közelebb bennünket az akkori életrészhez: „Gyenge tanár úr egyik nap megmagyarázta a forradalom lényegét. Mi, fiatalok, mind forradalmárok vagyunk — mondta —, akiknek szűk a vaskalap, unalmas a régi út. Új utakat keresünk! Az országhatárok ma szűkek, egy nép lesz egész Európa. A háborút eltöröljük és a népek az internacionalizmusban ölelkeznek össze. A felvilágosodottságban, a tudásban s a szabadságban. Aki ezt meg nem érti — elveszett. — A szép égeret. Az is örökre elveszett.”

Rott Nándor veszprémi püspök adja hírül októberi körlevelében, hogy „Simon József, akinek marcali sajnálatos szereplése oly sok bajnak volt okozója, tragikus körülmények között szerencsétlen véget ért anélkül, hogy véteit kiengesztelhetné volna. Ajánljuk a boldogtalan pap lelkét Isten irgalmába.”

A „tragikus körülmények” a valóságban brutális kínzást, majd akasztást jelentenek, Prónay tisztjei nem kímélik a reverendát, sőt csúfot üznek belőle. Akárhogyan is volt, a Simon-tragédia ihlette Gyöngyössi Imre-film, a *Virágvasárnap* végfőcímzenéjében fölcsendülő ballada refrénjével járhatunk legközelebb az igazsághoz, „Hej, Simon pap, Simon pap, komenista Simon pap, / Krisztus Jézus áruolja nem te vagy.”

PATAK MÁRTA